

ဆရာခင်၏ သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ် အတင်အပြလေ့လာချက်

သက်နှင်းအေး*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာစာပေနယ်ပယ်အတွင်းရှိ ပြဇာတ်စာပေကဏ္ဍတွင် ပါဝင်သော ကိုလိုနီခေတ်ဦးပြဇာတ်စာပေကို အခြေခံ၍လေ့လာတင်ပြထားသည့် စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းကို တင်သွင်းရာ၌ ကြေးမုံဦးသောင်း စုစည်း ထုတ်ဝေသည့် သမိုင်းဝင်မြန်မာပြဇာတ်များစာအုပ်မှ ဆရာခင်၏ သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ်ကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်ပါသည်။ ခေတ်ကာလအကြိုက် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်တို့၏ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသနောက်ခံ တင်ပြပုံတို့ကို ဖော်ထုတ်လိုသည့် ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် အခန်း(၁) ပြဇာတ်ဝေါဟာရ၊ အခန်း(၂) ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်သမိုင်းအကျဉ်း၊ အခန်း(၃) ဆရာခင်၏ သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ် အတင်အပြလေ့လာချက်တို့ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်စာပေလေ့လာသူတို့အတွက် အကျိုးကျေးဇူးများစွာ ရရှိနိုင်ပါသည်။

နိဒါန်း

စာပေတွင် ကဗျာ၏အခန်းကဏ္ဍသည် အရေးပါသကဲ့သို့ စကားပြေ၏အခန်းကဏ္ဍသည်လည်း အရေးပါပါသည်။ ထို့နည်းတူ လင်္ကာ၊ စကားပြေ နှစ်ထွေရော၍ ရေးဖွဲ့လေ့ရှိသော ပြဇာတ်၏အခန်းကဏ္ဍသည်လည်း အရေးပါပါသည်။ မြန်မာ့ပြဇာတ်စာပေကို ခရစ်နှစ် ၁၇၀၀ ကျော် မှ ၁၈၅၂ ခုနှစ်အထိ ခေတ်ဟောင်းပြဇာတ်စာပေ၊ ခရစ်နှစ် ၁၈၅၃ မှ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်အထိ ခေတ်လယ်ပြဇာတ်စာပေ၊ ခရစ်နှစ် ၁၉၂၁ မှ ယနေ့ထိ ခေတ်သစ်ပြဇာတ်စာပေဟု ပညာရှင်တို့က ခေတ်သုံးခေတ် ပိုင်းခြားပြပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ခေတ်လယ်ပြဇာတ်စာပေတွင် ပါဝင်သော ဆရာခင်၏ သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ် အတင်အပြကို လေ့လာတင်ပြမည့် စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဤပြဇာတ်သည် ၁၈၈၉ ခုနှစ် ကိုလိုနီခေတ်ဦးက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ပြဇာတ် ဖြစ်ပါသည်။ ဆရာခင်၏အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ထင်ရှားစွာ မတွေ့ရှိရပေ။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးက ပေါ်ပေါက်သော ပြဇာတ်များ၏ထူးခြားချက်မှာ အပျော်ဖတ်ရန် ရည်ရွယ်ရေးသားကြသောကြောင့် ခေတ်အကြိုက် အဆို၊ အငို၊ ပြက်လုံးတို့ကို အရင်းမတည်ကာ ဇာတ်အိမ်ကို တည်ဆောက်လေ့ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် တေးသီချင်းသံဆန်း အမျိုးမျိုးတို့ကို ဆီလျော်အောင် ထည့်သွင်းလေ့ရှိသည်။ ဤစာတမ်းမှတစ်ဆင့် ကိုလိုနီခေတ်ဦး

* ဒေါက်တာ၊ ကထိက၊ မြန်မာစာပေ၊ မုံရွာတက္ကသိုလ်

ပြဇာတ်များ၏ ဇာတ်လမ်းတင်ပြပုံ၊ ဇာတ်ဆောင်တင်ပြပုံ၊ နောက်ခံဝန်းကျင်တင်ပြပုံ တို့ကို မှန်းဆသိရှိနိုင်ပါသည်။

၁။ ပြဇာတ်ဝေါဟာရ

‘ပြ’ ဆိုသည်မှာ မြန်မာစကားဖြစ်၍ ‘ဇာတ်’ ဆိုသည်မှာ ပါဠိစကားဇာတကမှ ဆင်းသက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ‘ပြ’ သည် မျက်စိနှင့်မြင်အောင် ပြုမူပြသခြင်း ဖြစ်သည်။ ‘ဇာတ်’ သည် ရှေးဘဝများက ဘုရားလောင်း၏အဖြစ်နှင့် သက်ဆိုင်သော ဝတ္ထုများဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဆင့်ပွားအနက်ဖြင့် ကောက်ယူသော် ပြဇာတ်သည် ‘အဖြစ်ကိုပြချက်’ ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ပြဇာတ်ဝေါဟာရနှင့်ပတ်သက်၍ စာပေပညာရှင်တို့က မိမိတို့အားသန်ရာ ရှုထောင့်မှ အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုခဲ့ကြသည်။

မြန်မာအဘိဓာန်အကျဉ်းချုပ်တွင်-

“ပြဇာတ်/န/ ၁။ ဇာတ်လမ်းကို ကပြသရုပ်ဖော်နိုင်ရန် ရေးဖွဲ့သော စာပေ။

၂။ ယင်းဇာတ်ကို သရုပ်ဖော်ကပြသောပွဲ”

ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းတွင်-

“ပြဇာတ် ဟူသည် အဖြစ်အပျက် တစ်စုံတစ်ရာကို ပွဲကြည့်သူတို့ စိတ်တွင် ထင်ရှားပေါ်လွင်လာစေရန် လူကိုယ်တိုင်ထွက်၍ သရုပ်ဖော်ပြသရသည့် အနုပညာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။”^၁

ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

ဟံသာဝတီဦးဘရင်က ပြဇာတ်များ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းတွင်-

“အရုပ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ လူကိုယ်တိုင်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကပြကြသည်ကို ပြဇာတ် ဟူ၍ ခေါ်ပေသည်။”^၂

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၂၃။
^၂ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၁၉၆၃၊ ၂။
^၃ ဘရင်၊ ဦး၊ ခုနှစ်မပါ၊ ၁၁။

ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

ဦးသော်ဇင်က ပြဇာတ်သမိုင်းတွင်-

“ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ကွက်၊ ဇာတ်ထုပ်ကို အတီးအမှုတ်၊ အဆို အကဖြင့် ပရိသတ်အား တင်ပြခြင်း”^၁

ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က မလိခပြဇာတ် အညွှန်းနိဒါန်းတွင်-

“ပြဇာတ်ဆိုသော ဝေါဟာရသည် အဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုး ထွက်သည်။ ဇာတ်လမ်းကို ကပြသရုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရေးဖွဲ့သော စာပေကိုလည်း ပြဇာတ်ဟု ခေါ်သည်။ ဇာတ်လမ်းကို ကပြသရုပ်ဆောင်သော ပွဲကိုလည်း ပြဇာတ်ဟု ခေါ်သည်။”^၂

ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

ညွန့်ဟံ(ကြူတော)၏ လွတ်လပ်အကြံ့ခရီးနှင့် ဇာတ်ိမာန်ပြဇာတ်များ စာအုပ်တွင်-

“ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ကွက် တစ်စုံတစ်ရာကို လင်္ကာစပ်စကားပြေဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အပြန်အလှန်ပြောခန်းများဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ရေးဖွဲ့သော စာပေ အဖွဲ့။ ယင်းအဖွဲ့အနွဲ့အမျိုးမျိုးကို သရုပ်ဆောင်ပြသော ပွဲလမ်း”^၃

ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

စာပေပညာရှင်တို့၏ ပြဇာတ်ဝေါဟာရဖွင့်ဆိုမှုများကို ခြုံ၍သုံးသပ်ရလျှင် ပြဇာတ်ဟူသည် ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်ကို တေးဂီတနှင့်တွဲဖက်၍ လူကိုယ်တိုင် သရုပ်ဖော် ကပြရသော အနုပညာတစ်ရပ်ကို ပြဇာတ်ဟုခေါ်သကဲ့သို့ ဇာတ်လမ်းကို ကပြသရုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရေးဖွဲ့သော စာပေကိုလည်း ပြဇာတ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၂။ ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်သမိုင်းအကျဉ်း

မြန်မာ့ပြဇာတ်စာပေသည် ၁၈ ရာစု ညောင်ရမ်းခေတ် ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ မဏိကက်ပြဇာတ်မှ အစပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးတွင် ရက်ပေါင်း များစွာ ကပြရသော နန်းတွင်းဇာတ်တော်ကြီးများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ကုန်းဘောင်

^၁ သော်ဇင်၊ ဦး၊ ၁၉၆၅၊ ၁၊ ၂။
^၂ မလိခ၊ ၂၀၀၈၊ ၂။
^၃ ညွန့်ဟံ (ကြူတော)၊ ၁၉၉၆၊ ၂၁။

ခေတ်နှောင်းတွင် တစ်ညတွင်းအပြီး ကပြနိုင်သော ဦးကြင်ဥ၊ ဦးပုညတို့၏ ပြဇာတ်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ၁၉ ရာစု နှောင်းပိုင်းတွင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပြဇာတ်များ ဆက်လက်ထွန်းကားလျက် ရှိသည်။ ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းများ တွင်ကျယ်လာသောအခါ ပြဇာတ် စာအုပ်များ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေလာသည်။ အကပြဇာတ်မှ အဖတ်ပြဇာတ်သို့ ကူးပြောင်း လာခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၈၇၅ ခုနှစ်တွင် ကိုလိုနီခေတ်ဦး၏ အစောဆုံးပြဇာတ်များဟု ဆိုနိုင်သော ဦးခို၏ မဟာဇနကမင်းသားပြဇာတ်၊ ဦးပုတန်၏ ကုမ္ဘာရပြဇာတ်၊ ဆတိုင်မွတ်ဦးကူး၏ လှဝံမောင်နှမပြဇာတ်တို့ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်တို့သည် ရှေးပြဇာတ် အစဉ်အလာလမ်းကြောင်းအတိုင်း ဘုရားဟောဇာတက၊ ဇင်းမယ်ပဏ္ဍာသ၊ မဟာဝင်၊ ဒဏ္ဍာရီထိုးဇာတ်တို့ကို အခြေခံသည်။ ဇာတ်ဆောင်များကို ဖန်တီးရာတွင်လည်း ထီးနန်းဝန်းကျင်မှ ဇာတ်ဆောင်များ၊ နတ်၊ နဂါး၊ ဂဠုန် စသည့် သဘာဝလွန် တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင်များ ဖြစ်သည်။ ရေးဖွဲ့ပုံသဏ္ဍာန်မှာ ဇာတ်ဆန်သည့် လင်္ကာစကားပြေ နှစ်ထွေရောအဖွဲ့များ ဖြစ်သည်။ ဆိုင်းဆင့်၊ ပတ်တိုက်၊ အာလုပ်၊ ဇာတ်ညွှန်းစကား၊ ဇာတ်ချင်းတို့ကို ထည့်သွင်းဖန်တီးထားသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၈၇၇ ခုနှစ်တွင် မော်လမြိုင်ဆရာရော၏ သထုံရာဇဝင်ပြဇာတ် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ သထုံရာဇဝင်ပြဇာတ်ကို ဖတ်ရသည်မှာ ရုပ်သေးရုပ်များကို ကြည့်ရသည်နှင့်တူသည်။ အလွမ်း၊ အဆွေး၊ အသော စုံလင်အောင် တင်ပြနိုင်သည်။ ထိုခေတ်က ပြဇာတ်ရေးသူတို့သည် ဇာတ်သဘင်ပညာ ကျွမ်းကျင်သော ရုပ်သေး မင်းသားကြီးကိုင်များ ဖြစ်၍ စာပေကျမ်းဂန် နှံ့စပ်သည်။ ကဗျာဉာဏ် ပြည့်စုံသည်။

ကိုလိုနီခေတ်ဦးပိုင်းတွင် လူကြိုက်များသော ပြဇာတ်တို့ကို တုပပြီးရေးသားသော ပြဇာတ်များ အများအပြား ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးက ထင်ရှားသော ပြဇာတ်ဆရာတို့မှာ မော်လမြိုင်ဆရာယော၊ ရှေ့နေဦးကျော်ရ၊ ပဲခူးဦးဆုသာ၊ တောင်လုံးပျံ ဆရာမြ၊ မောင်ဘိုးသာ၊ ဆရာသင်၊ ဆရာခ၊ ဆရာခင်၊ ဦးစံသူ၊ ရွှေတောင်ဆရာလွမ်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ပြဇာတ်ဆရာအချို့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ရှာဖွေတွေ့ရှိသော်လည်း အချို့ပြဇာတ်ဆရာတို့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုမူ မတွေ့ရှိရပေ။

သက္ကရာဇ် ၁၈၈၀ တွင် ပဲခူးဦးဆုသာ၏ စောဖေစောမေပြဇာတ် ပေါ်ပေါက် လာသည်။ အကြိမ်ကြိမ်ရိုက်နှိပ်ရပြီး အုပ်ရေ ၇၄၀၀ အထိ ရှိကြောင်း သိရသည်။ လူကြိုက်များသည့်အတွက် စီးပွားရေးသမားတို့က မင်းသားရုပ်၊ မင်းသမီးရုပ် တံဆိပ် ကပ်ကာ စောဖေစောမေပုဝါ၊ ပိတ်အုပ်၊ မီးခြစ်တို့ ပြုလုပ်ရောင်းချခဲ့ကြသည်။

ကိုလိုနီခေတ် ပြဇာတ်များတွင် ရေးဖွဲ့သည့်အကြောင်းအရာ ကျယ်ပြန့်လာ သကဲ့သို့ ခေတ်သရုပ်ထင်ဟပ်သော အကြောင်းအရာများလည်း ပါဝင်လာသည်။ ဦးစံသူ ရေးသော ဘိန်းပုံရာဇာနှင့် ကွမ်းပုံကုမ္မာပြဇာတ်သည် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် လောင်းကစားမှုအန္တရာယ်ကို ဖော်ထုတ်ထားသည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်များသည် စာပေအရည်သွေးရှိရုံသာမက ရည်ရွယ်ချက်ကောင်းများဖြင့်လည်း ရေးသားခဲ့ကြသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၉၀၀ ဝန်းကျင်တွင် ပေါ်ပေါက်လာသော ပြဇာတ်များသည် ရှေးပြဇာတ် တို့၏ ယေဘုယျလက္ခဏာကို အခြေခံသော်လည်း ခေတ်အကြိုက် တေးသီချင်းသံဆန်းများ၊ ငိုချင်းများကို အသားပေး၍ ရေးဖွဲ့လာကြသည်။ ဇာတ်လမ်းသည် စာဖတ်သူ စိတ်ကျေနပ်ဖွယ် ဖြစ်စေသော ဇာတ်လမ်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ စာမျက်နှာ ၈၀ ပြည့်ပါက ဇာတ်လမ်းကို ရောက်သည့်အခန်းမှာပင် သိမ်းလေ့ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၉၀၀ နောက်ပိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော ပြဇာတ်အများစုသည် စာပေဘက်သာမက သဘင်ဘက်မှာပင် အားနည်းလာသည့်အတွက် ပြဇာတ်များမှာ အဆင့်အတန်း နိမ့်ကျလာသည်။ အချို့ ပြဇာတ်ဆရာများသည် နာမည်ကြီးသော ဇာတ်သဘင်များ ခင်းကျင်းကပြကြသည်ကို သွားရောက်ကြည့်ရှုပြီး ညတွင်းချင်း အဆုံးသတ်ကာ မနက်၌ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရ လောက်အောင် အခြေအနေဆိုးလာသည်။ ပြဇာတ်ဆရာက ဇာတ်သဘင်ကို ဦးမဆောင် နိုင်ဘဲ ဇာတ်သဘင်၏ နောက်ကလိုက်ရသော အခြေအနေထိ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ၁၉၂၀ ဝန်းကျင်တွင် တစ်ဖူးတန်၊ တစ်ပဲတန် ပြဇာတ်များ အတားအဆီးမရှိ ပေါ်ထွက်ကာ ပြဇာတ်အဆင့်အတန်း နိမ့်ကျသွားရာမှ နောက်ဆုံး လုံးဝပျောက်ကွယ်သွားရသည်။

၃။ ဆရာခင်၏ သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ် အတင်အပြုလေ့လာချက်

သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ်ကို သက္ကရာဇ် ၁၈၈၉ ခုနှစ်တွင် ဆရာခင် ရေးသားသည်။ ဤပြဇာတ်သည် ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်များ အပြိုင်အဆိုင် ရေးသား ထုတ်ဝေချိန်တွင် ပေါ်ပေါက်လာသော ပြဇာတ်တစ်စောင် ဖြစ်သည်။ ပြဇာတ်တွင် ရေးသူနှင့် ရေးသားရသော ရည်ရွယ်ချက်ကို-

“ရွှေခြံမြို့နဂရာက၊ သညာမည်တွင်၊ ဆရာခင်သည်၊ တင်တင် နှမ၊ ရွှေရောင်ပွတို့၊ ကြင်စသက်ဝေ၊ နှစ်မေတ္တာထွန်း၊ သစ္စာ ယွန်း၍၊ လွမ်းမိုးတွေ့စွ၊ ရဝေသဉ်လယ်၊ ငွေစင်နွယ်ကလေး တို့မှာ၊ ပွေအင်ချယ်မှု၊ သတင်းဝေဝေ၊ သနင်းဆွေနှင့် မင်းမေပု တို့မှာ၊ အပျင်းပြေရှုရအောင်၊ ခုကာလကြိုက်၊ သဘင်အရာ၊

မယှဉ်သာတဲ့၊ ပညာတိုက်က၊ နှစ်ခြိုက်ကြည်သာ၊ ကဗျာလွှင့်၍၊
ဖွင့်လိုက်ပါသည်။”^၁

ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ဆရာခင်၏မျိုးရိုးဇာတိကို အတိအကျမသိရပေ။ မြင်းခြံဇာတိ ဟုသာ ဖော်ပြထားသည်။ ဤပြဇာတ်သည် ခေတ်ကာလအကြိုက် အပျင်းပြေဖတ်ရှုရန် ရေးသားထားသော အပျော်ဖတ်ပြဇာတ်တစ်စောင်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဤပြဇာတ်မှ ဇာတ်လမ်းအတင်အပြ၊ ဇာတ်ဆောင်အတင်အပြ၊ ကာလဒေသနောက်ခံအတင်အပြ တို့ကို ရွေးချယ်၍ လေ့လာတင်ပြပါမည်။

၃။ ၁။ ဇာတ်လမ်းအတင်အပြ

သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ်သည် ပြဇာတ်ရေးသူ စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီး ထားသော စိတ်ကူးယဉ်ထိုးဇာတ် ဖြစ်သည်။ သုဝဏ္ဏဘူမိပြည် ဓမ္မနရိန်မင်း လက်ထက်ဟု ဇာတ်အိမ်တည်ထားသည်။ ဓမ္မနရိန်မင်းတွင် တောင်ပြင်သူဌေးသား မောင်သော်က (ခေါ်) မောင်ဖိုးကွန်းကို မွေးစား၍ သော်ကကုမ္မာဟု ဘွဲ့မည်ပေးထားသော သားတော် တစ်ပါးရှိကြောင်း အဓိကဇာတ်ဆောင်နှင့် စာဖတ်ပရိသတ်ကို ဦးစွာမိတ်ဆက် ပေးသည်။ ထို့နောက် သော်ကကုမ္မာမင်းသား တက္ကသိုလ်ပြည်မှ ပညာတတ်မြောက်၍ ပြန်လာရာတွင် ဗာရာဏသီပြည် သုမနသူဌေးသမီး ပဉ္စကလျာနှင့် စုံဖက်လာကြောင်း၊ လက်စွဲတော် ဝဇီ၊ ဉာဏ်ကျယ် တို့နှင့်အတူ လေးဦးသား ပြည်တော်ပြန်လာကြောင်းဖြင့် ဇာတ်လမ်းကို အစပျိုးတင်ပြထားသည်။ တောမြိုင်တွင်းသို့ ဖြတ်သန်းလာရာတွင် ပဉ္စကလျာမင်းသမီး ဆာလောင်သဖြင့် သော်ကကုမ္မာမင်းသားသည် လက်စွဲတော်နှစ်ဦး နှင့်အတူ သစ်သီးရှာထွက်သည်။ သစ်သီးရှာဖွေစဉ်တောထဲ၌ အလွန် သာယာသော ရေကန်ကိုတွေ့၍ ရေဆင်းချိုးရာမှ နာနာဘာဝတို့ပြုစားသဖြင့် မင်းသား ရူးသွားပုံနှင့် ဇာတ်လမ်းအလှည့်အပြောင်းကို ဖန်တီးတင်ပြထားသည်။

ပဉ္စကလျာမင်းသမီးသည် သစ်သီးရှာထွက်သော မောင်တော် ပြန်မလာသဖြင့် လိုက်လံရှာဖွေရာ လမ်းမှားလာသော ရှုချင်ဖွယ်နတ်နှင့် တွေ့ဆုံလေသည်။ အဖြစ်အပျက် တို့ကို ပြောပြသဖြင့် ရှုချင်ဖွယ်နတ်လည်း မင်းသမီးကို စကားဝါနတ်နန်းသို့ ခေါ်ဆောင်သွားသည်။

ရူးသွပ်နေသော သော်ကကုမ္မာမင်းသား၏အဖြစ်ကို သိကြားမင်းသိ၍ ဆေးကုရန် စေတမန်နတ်သားကို စေလွှတ်သည်။ ဆေးကု၍ ပျောက်ကင်းသောအခါတွင် လက်စွဲတော် တို့နှင့်အတူ မင်းသမီးကို တောမြိုင်အနံ့ လိုက်လံရှာဖွေသည်။ နောက်ဆုံး မင်းသမီးကို

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၃၁။

မတွေ့သဖြင့် လက်လျှော့ကာ တိုင်းပြည်သို့ပြန်ကြပုံဖြင့် မင်းသား၊ မင်းသမီး ဝေးကွာ ရခြင်းကို တင်ပြထားသည်။

သော်ကကုမ္မာမင်းသား တိုင်းပြည်သို့ ပြန်ရောက်လာသောအခါ ခမည်းတော် ခမ္မနရိန်မင်းက မိမိအသက်ကြီး၍ တရားဘာဝနာပွားများလိုသဖြင့် သားတော်ကို တောင်နန်းမိဖုရား လှသီဂီမှဖွားမြင်သည့် လှလိမ့်မယ်မင်းသမီးနှင့် လက်ဆက်၍ ထီးနန်း စံရန် အမိန့်ချမှတ်သည်။ လှလိမ့်မယ်မင်းသမီးသည် စိတ်ရောဂါဖြစ်နေသူ ဖြစ်၍ မင်းသားက လက်မဆက်လိုသော်လည်း ဖခင်စကားကို မပယ်ရှားဝံ့၍ ခုနစ်ရက်လည်မှ နန်းသိမ်းပွဲခံရန် အချိန်ဆွဲသည်။ ဇာတ်လမ်း၏အဆုံးတွင် ပဉ္စကလျာမင်းသမီးသည် ရှုချင်ဖွယ်နတ်ထံ နေရင်းမှ မင်းသားကို လွမ်းဆွတ်တမ်းတနေပုံဖြင့် အဆုံးသတ် ထားသည်။

သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ် ဇာတ်လမ်းအတင်အပြကို လေ့လာရာတွင် ဇာတ်ခန်းအလိုက် မင်းသားမင်းသမီးတို့ အပြိုင်အဆိုင် သစ္စာနှံကြသော သစ္စာနှံ တေးများ၊ တေးထပ်၊ ဒွေးချိုး၊ လေးချိုး၊ ဘောလယ်၊ သံချို၊ တောလား၊ ရွှေဘို ပုံကြီးသံ၊ ထပ်တွန့်တေး၊ မှင်သက်တိုင်းအလိုက်၊ နှင်းယွန်းဂိမ္မာန်အလိုက် စသည်ဖြင့် တေးသီချင်းမျိုးစုံကို အကွက်သင့်ရာဖန်တီး၍ ဇာတ်လမ်းကို အားဖြည့်တင်ပြ ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာမင်းသမီးတို့ တောမြိုင်ခရီးဖြတ်သန်းရင်း တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး သစ္စာနှံကြပုံကို-

“သစ္စာနှစ်ခိုင်၊ ရှစ်ကမ္ဘာတိုင်၊ ယိမ်းမယိုင်မန်တိုင်လေတည်စွဲ၊
ရာသက်မြဲ၊ မခွဲဘုဆွေကလျာ၊ ပေါင်းကြစို့၊ တူလေလေးလေ
တူနှစ်ဖြာ”^၁

ဟု နှစ်ကိုယ်သစ္စာအလိုက် ပတ်ပျိုးဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ပဉ္စကလျာမင်းသမီးကို ဘဝသက်ဆုံးတိုင် ပေါင်းဖို့ရည်ရွယ်ထားကြောင်းကိုလည်း-

“ရွှေမျက်နှာသွယ်နု၊ မြင်ရှုလို့မဝပါ၊ ယဉ်သူထက်ယဉ်ရှာ၊ ခင်ကညာ
ပျိုဖြန်း၊ ချစ်စရာဂမိုးခိုင်ကို အဆုံးတိုင် ဘုန်းဖေကမှန်း”^၂

ဟု တေးထပ်ဖြင့် သစ္စာတိုင်ပြန်သည်။

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၃၇။
^၂ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၃၇။

ထို့ပြင် မင်းသမီးကို ရေဖျန်းအတူ ဘိသိက်ခံယူ၍ တောင်ညာထားကာ အတူပေါင်းရန် စီမံထားကြောင်းကို-

“စိန်ရတီဘွေသဖန်းမှာလ၊ ရေဖြန်းအတူခံလို့ လှသက်နံ့ယဉ်နွဲ့နှောင်း
ရယ်နှင့်၊ မြမျက်ပြန်သင် ဘွဲ့လျောင်းမှာ၊ အမယ်မင်းတူပေါင်းလို့
စံကြပါစို့ကွယ်လေ”^၁

ဟု ထပ်တွန့်ပုံကြီးသံဖြင့် ဖွဲ့ဆိုထားသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ဦးကြင်ဥ၊ ဦးပုညတို့၏ ပြဇာတ် များတွင် တေးသီချင်းများ သီးသန့်မပါရှိသော်လည်း ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်များတွင် တေးသီချင်းအမျိုးမျိုးကို ဝေဝေဆာဆာထည့်သွင်း၍ ဇာတ်လမ်းဆင်လေ့ ရှိသည်။ တေးသီချင်းအမျိုးမျိုး ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆရာ မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)က ပြဇာတ်အညွှန်းနိဒါန်းတွင်-

“ရှေးခေတ် ပြဇာတ်များနှင့်မတူဘဲ တစ်မူထူးလာသော လက္ခဏာမှာ ပြဇာတ်များတွင် ဇာတ်ဝင်တေးကဗျာ အမျိုးမျိုး ဝေဝေဆာဆာ ပါဝင်လာခြင်း ဖြစ်သည်”^၂

ဟု မှတ်ချက်ချထားသည်။ ဤပြဇာတ်သည် ကိုလိုနီခေတ်ဦးက ပေါ်ပေါက်လာသော ပြဇာတ်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ခေတ်အကြိုက် တေးသီချင်းသံဆန်းအမျိုးမျိုးဖြင့် စာဖတ် ပရိသတ် စိတ်ဝင်စားဖတ်ရှုအောင် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဆရာခင်က ပြဇာတ်ဇာတ်လမ်း တင်ပြရာတွင်-

“တေးမျိုးကစုံ၊ ရေးထိုးပုံကို တော်ရုံနှင့်ဖြတ်လိုက်ကပေါ့”^၃

ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးအခါက ပြဇာတ်များ သူ့ထက်ငါဦး အပြိုင် အဆိုငံ ရေးသားထုတ်ဝေနေချိန် ဖြစ်သည်။ ပါတော်မူပြီးစ သူ့ကျွန်ဘဝကြောင့် ညှိုးနွမ်းနေသော ပြည်သူတို့၏စိတ်ကို ဖျော်ဖြေမှုအပေးနိုင်ဆုံးသည် ထိုခေတ်က ပေါ်ပေါက်လာသော ပြဇာတ်များပင် ဖြစ်သည်။ ပြဇာတ်သည် လူထုနှင့်အနီးစပ်ဆုံးလည်း ဖြစ်သည်။ ပူလောင်နေသော ပြည်သူတို့၏ရင်ကို တေးသီချင်းမျိုးစုံက ငြိမ်းအေးအောင် ဖန်တီးပေးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ကိုလိုနီခေတ်ဦးက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ပြဇာတ်များတွင်

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၃၈။
^၂ မလိခ၊ ၂၀၀၈၊ ၉။
^၃ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၆၀။

ခေတ်အကြိုက် တေးသီချင်းသံဆန်းမျိုးစုံကို မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင် ထည့်သွင်းခဲ့ဟန် ရှိသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်လည်း ဇာတ်သဘင်လောကမှ စာပေလောကသို့ ကူးပြောင်းစ အချိန်ဖြစ်သဖြင့် စာပေစီကုံးမှုထက် ဂီတသံဆန်းသီချင်းများကို ပို၍အသားပေးရေးခဲ့ ကြဟန် တူသည်။ အပျင်းပြေဖတ်ရှုရန် ရေးသားထားသော ဤပြဇာတ်တွင် ခေတ်အကြိုက်ကိုလိုက်ကာ သီချင်းသံဆန်းမျိုးစုံဖြင့် ဇာတ်လမ်းကို အားဖြည့်တင်ပြ ထားရာ စာဖတ်ပရိသတ် နှစ်ခြိုက်လက်ခံစေသော အတင်အပြဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ထို့ပြင် ဤပြဇာတ်တွင် မင်းသားပျောက်၍ ငိုချင်း၊ မင်းသမီးပျောက်၍ငိုချင်း၊ ချစ်သူနှစ်ဦးဝေးကွာနေရ၍ ငိုချင်းတို့ဖြင့် ငိုချင်းများကို ဇာတ်လမ်းတွင် အသားပေး ဖွဲ့ဆိုထားသည်။

ပဉ္စကလျာမင်းသမီးသည် ခင်ပွန်းသည် သော်ကကုမ္မာမင်းသားပျောက်၍ တောမြိုင်အတွင်း လှည့်လည်ရှာဖွေရင်း ငိုချင်းသီကျူးပုံကို-

“လင်အမှုရယ်ကြောင့်မောင်ငဲ့၊ ခင်ပုမှာဗျာပါပွေလို့ ကညာမေ လဲ့လဲ့ဝင်းမှာဖြင့်၊ ဆယ့်နှစ်ထွေ မျက်ရေဆင်းတယ်ရှင်၊ အင်းဖြစ် လှကွယ်”^၁

ဟု မျက်ရည်တို့ အင်းဖြစ်ရပုံကို ရွှေလောင်းသံငိုချင်းဖြင့် တင်ပြထားသည်။

မင်းသမီး ခင်ပွန်းပျောက်ရှာ၍မတွေ့သောကြောင့် ငိုချင်းချကာ ဆွေးရ သကဲ့သို့ မင်းသားဖြစ်သူကလည်း ဇနီးပျောက်ကိုရှာဖွေ၍ မတွေ့သဖြင့် မောဟိုက်ကာ နွမ်းရပုံကို-

“မတွေ့နိုင်လေလေ၊ တဖေမှာ ခိုမထိုင်ဘူ၊ တမှိုင့်မှိုင့် ဘဝင်အိုက် သော်လဲ၊ အပိုင်ပိုင် ယဉ်မကိုဋ်ကယ်ကြောင့်၊ တယိုင်ယိုင် ဘဝင်လိုက်တဲ့အောင်ဗျာ၊ အမယ်လေး မောဟိုက်လို့နွမ်း”^၂

ဟု ဒွေးချိုးဖြင့် ငိုချင်းချသည်။

ဆိုရင်း၊ ငိုရင်းဖြင့် ငယ်ကျွန်တို့ကို တိုင်တည်ကာ လွမ်းအားပိုပုံကို-

“ခေါ်တရစ်ဟစ်တခါနှင့်၊ ပျောက်သူကိုရှာခဲ့၊ ခြေရာသာထပ်ကရော လှနတ်တမေ၊ ရင်တဆွေကို၊ လင်ဖေသက်နှင့်၊ စုံအတွင်း သတင်းကမှ မကြားရပါကလား ငယ်ကျွန်တို့”^၃

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၅၂။
^၂ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၈၅။
^၃ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၆၆။

ဟု ဖွဲ့ဆိုထားသည်။

ဇာတ်လမ်းကိုတင်ပြရာတွင် ငိုချင်းများအများအပြား ထည့်သွင်းထားခြင်း သည်လည်း ပရိသတ်အကြိုက် ဖြစ်ဟန်တူသည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးကာလသည် လင်ပျောက် မယားပျောက် ရှာပုံတော်ကြီးများ ခေတ်စားဆဲကာလ ဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်က ပရိသတ် တို့သည် ပြဇာတ်ကိုဖတ်ရှုရာ၌ ဇာတ်လမ်းထက် ထိုဇာတ်လမ်းတွင်ပါသော အပြော၊ အဆို၊ အငို၊ အလွမ်း တို့ကို ပို၍နှစ်သက်ကြဟန်တူသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာခင်က သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ်တွင် ဇာတ်လမ်းကို ချိတ်ဆက်ရာ၌ ခေတ်ပြိုင် ပြဇာတ်များနည်းတူ အပြော၊ အဆို၊ အငိုတို့ဖြင့် ဇာတ်လမ်းကို တင်ပြထားသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်းက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော စုံနံ့သာမြိုင်ရှာပုံတော်ကြီး၏ ဩဇာ သက်ရောက်နေသည့် ဇာတ်လမ်း အတင်အပြဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။

ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်စာပေတွင် အဆိုအငိုသာမက အရွန်းအသော သည်လည်း ပြဇာတ်၏အနှစ်သာရပင် ဖြစ်သည်။ ဤပြဇာတ်တွင် အရွန်းအသော တို့ဖြင့် ဇာတ်လမ်းကို သက်ဝင်လှုပ်ရှားအောင် ဖန်တီးတင်ပြထားသည်။

သော်ကကုမ္မာမင်းသား ရေကန်မှတက်လာ၍ ရူးခန်းတွင်-

“သယ်၊ ဟိုချုံကြားက၊ ဘွားကနဲထွက်ပြီးလျှင် အချက်ကျ မော်နေရှာ၊ နော်ရထာမင်းမြတ်က သေနတ်နှင့်ပစ်မဟာ နှင်မကြောက် ဘူးလားဟဲ့ ကမြင်းနီမ”^၁

ဟု လည်းကောင်း၊

“ဇနက္ကမင်း၊ စုံမြိုင်တွင်း မီးသင်္ဘောမှောက်နေရှာ ဧကရာပိဋ္ဌိမင်းက မြားတော်နှင့်ခွင်းပြီးလျှင် ဆဒ္ဒန်မင်း စွယ်နှစ်ဆူကို၊ ယူမယ်လို့ အရှိတွင် ပါဠိပုတ်တိုင်းပြည်ကို၊ စစ်သည်နှင့်တကွ၊ အရဝိုင်း ပြီးတော့၊ ဧကဝဋ်ပုဏ္ဏားက၊ အနာမဲ့မင်းမဟော်ကို၊ လက်တော်ရ ဖမ်းမယ်လို့ ကြံနေတာ ဘာပူရန်ရှိသေးသလဲ ဥမ္မာဒန္တိရယ်။”^၂

ဟု လည်းကောင်း ကဘောက်တိကဘောက်ချာစကားလုံးတို့ဖြင့် အရွန်းအသောကို ဖန်တီးထားသည်။ ပြဇာတ်ဇာတ်လမ်းတွင် သော်ကကုမ္မာမင်းသား စိတ်နှလုံးဖောက်ပြန်၍ ရူးသွပ်ကြောင်းပါရှိရာ ဇာတ်လမ်းနှင့်ညီညွတ်မှုရှိစေရန် အရွန်းအသောကို ဖန်တီး

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၆၉။
^၂ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၇၃။

တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဇာတ်လမ်းသရုပ်ကို ပေါ်လွင်အောင် ဖန်တီးထားနိုင်သော အတင်အပြပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဤပြဇာတ်တွင် ဇာတ်သိမ်းပိုင်းကို ဖန်တီးတင်ပြရာ၌ မင်းသား၊ မင်းသမီး တို့ကို ပေါင်းဖက်မပေးဘဲ ပဉ္စကလျာမင်းသမီး ချစ်သူကို တမ်းတသံဒွေးချိုးဖြင့် ဇာတ်သိမ်းထားသည်။ ဇာတ်လမ်းအရ သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာတို့ ပြန်လည် တွေ့ဆုံကာ ပျော်ရွှင်စွာပေါင်းဖက်ရမည်ဟု ထင်မှတ်ထားသော်လည်း ဇာတ်လမ်းတစ်ဝက်တွင် ငိုချင်းဆိုရင်း ဇာတ်သိမ်းသွားသည်။ ဇာတ်သိမ်းပိုင်းတင်ပြပုံ ထူးခြားသည်ဟု ဆိုနိုင် သည်။

ကိုလိုနီခေတ်ဦးတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော ပြဇာတ်များသည် အများအားဖြင့် ပုံနှိပ်စာမျက်နှာ (၈၀)ဝန်းကျင်တွင် အဆုံးသတ်သွားလေ့ ရှိသည်။ ဤပြဇာတ်တွင်လည်း ဇာတ်လမ်းအရ ပဉ္စကလျာမင်းသမီး ခင်ပွန်းပျောက်ကြောင့် ငိုနေစဉ် သတ်မှတ် ထားသော စာချပ်ရေ ပြည့်သွားဟန်တူသည်။ ထို့ကြောင့် အမြန်ဇာတ်သိမ်းလိုက် ရကြောင်းကို-

“တယ် မိကရ ဆွေးလိုက်ချင်သော်လဲ အေးကာမှိုင်ရမ်း စာချပ်ရေ လွမ်းမည်ကြောင့်၊ သည်စခန်းတွင် သိမ်းရတော့မတဲ့၊ မောင်ကြီး နတ်ရယ်”^၁

ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ဤပြဇာတ်တွင် ဇာတ်သိမ်းပိုင်း ဇာတ်ကွက်မလည်ခြင်းသည် ခေတ်အကြိုက် တေးသီချင်းများ၊ ငိုချင်းများကို ဦးစားပေး ဖွဲ့ဆိုနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲ မတည်ငြိမ်ချိန်တွင် စာရွက်စက္ကူ ရှားပါးသော ခေတ်အခြေအနေအရ ဇာတ်သိမ်းပိုင်းကို အမြန်ဖန်တီးရခြင်းဟုလည်း ယူဆနိုင်ပါသည်။

သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ် ဇာတ်လမ်းအတင်အပြကို လေ့လာ ကြည့်လျှင် ထီးနန်းဝန်းကျင်လောကကို ဇာတ်အိမ်တည်ကာ တေးသီချင်းသံဆန်းများ၊ မင်းသား မင်းသမီး ငိုချင်းများ၊ ဇာတ်လမ်းနှင့်ဆီလျော်သည့် အရွှန်းအသောများကို အားပြုတင်ပြထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဇာတ်သိမ်းပိုင်းတင်ပြပုံ အားနည်းသည်။ ခြုံချိဆိုရလျှင် ဇာတ်လမ်းတင်ပြပုံ အားနည်းသည်ဟု ယူဆနိုင် သော်လည်း ကိုလိုနီခေတ်ဦးတွင် ပေါ်ပေါက်သော ပြဇာတ်အများစုသည် ထိုသို့သော ဇာတ်လမ်းများသာ များပြားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၃၀၀။

၃။ ၂။ ဇာတ်ဆောင်အတင်အပြ

သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ်သည် ဆရာခင်၏စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီးထားသော စိတ်ကူးယဉ်ထိုးဇာတ်ဖြစ်၍ ပါဝင်သော ဇာတ်ဆောင်များမှာလည်း စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီးထားသော ဇာတ်ဆောင်များသာ ဖြစ်သည်။ ဇာတ်လမ်းပါ ဇာတ်ဆောင်တို့ကို ဖန်တီးတင်ပြရာတွင် ဇာတ်ဆောင်အချင်းချင်း အမေးစကားများ၊ ပြဇာတ်အညွှန်းစကားများဖြင့် ဖန်တီးတင်ပြထားသည်။

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိပြည်၌ ဓမ္မနရိန်မင်း ထီးနန်းစိုးစံကြောင်းကို-

“သုဝဏ္ဏဘုမ္မိတိုင်းပြည်တည်။ ဓမ္မနရိန်မင်း နန်းစံ၍ တိုင်းနိုင်ငံကို ထုံးစံရှိသည့်အတိုင်းမေး။”^၁

ဟု ဇာတ်ဆောင်မှာ ဓမ္မနရိန်မင်းဖြစ်ကြောင်း ပြဇာတ်အညွှန်းစကားဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုမင်းတွင် တောင်ပြင်သူဌေးသား မောင်သော်ကကိုမွေးစား၍ သော်ကကုမ္မာဟု ဘွဲ့မည်ပေးထားသော သားတော်တစ်ပါးရှိကြောင်း၊ တက္ကသိုလ်ပြည်သို့ ပညာသင်စေလွှတ်ထားကြောင်းကို-

“တောင်ပြင်သူဌေးသား၊ မောင်သော်ကကို သားအမှတ်ပြု၍ မွေးပြီးလျှင် သော်ကကုမ္မာရယ်လို့ ဘွဲ့အသစ်ချီ၍ တက္ကသိုလ်ကို ပညာသင်စေခိုင်းရာ ပြန်မပြန်မေး။”^၂

ဟု မင်းကြီး၏အမေးစကားဖြင့် အဓိကဇာတ်ဆောင် သော်ကကုမ္မာမင်းသားသည် မင်းကြီး၏ မွေးစားသားဖြစ်ကြောင်း၊ ပညာသင်စေလွှတ်ထားကြောင်း တင်ပြထားသည်။

သော်ကကုမ္မာမင်းသားနှင့် ဖူးစာဆုံပေါင်းဖက်သူသည် ဗာရာဏပြည် သုမနသူဌေးသမီး ပဉ္စကလျာဖြစ်ကြောင်းကို-

“ဗာရာဏတိုင်းပြည်တွင် သုမနသူဌေးသမီး ပဉ္စကလျာနှင့် ဖူးစာပြိုင်၍ တိုင်းပြည်ကို ပြန်ခန်း။”^၃

ဟု ဇာတ်ခန်းအဖြတ်အတောက်တွင် အတိုချုပ်၍ တင်ပြထားသည်။

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၃၁။
^၂ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၃၁၊ ၂၃၂။
^၃ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၃၂။

တစ်ဖန် ပြည်တော်ပြန်လာသော သော်ကကုမ္မာမင်းသားကို ဓမ္မနရိန်မင်းက တောင်နန်းမိဖုရား လှသီရိမုမ္မေးသော လှလိမ့်မယ်မင်းသမီးနှင့် စုလျားရစ်ပတ်၍ ထီးနန်းစံစေကြောင်းကို-

“ဝင်းဥပရာဇမှန်၊ အိမ်ရှေ့စံနှင့် လေးတန်အမတ်ပြည့်ဥက္ကဋ္ဌတို့ကို၊
မြင့်မြတ်သဟန်၊ လှလိမ့်မယ် တောင်နန်းဖွားနှင့် သော်ကန္တယ်
မင်းနှစ်ပါးတို့ကို၊ စုလျားပန်၍၊ နန်းရံကိုအုပ်စိုးရမယ်လို့။”

ဟု ဓမ္မနရိန်မင်းကြီးမှ အမိန့်ချမှတ်သည်။ အိမ်ရှေ့စံနှင့် လက်ထပ်မည့်သူသည် လှလိမ့်မယ်မင်းသမီး ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြရင်း ဇာတ်လမ်းကိုလည်း အပြောစကားဖြင့် ပုံဖော်သွားသည်။ ဤဇာတ်လမ်းတွင် ဖန်တီးတင်ပြထားသော ဇာတ်ဆောင်တို့ကို လေ့လာကြည့်လျှင် ထီးနန်းဝန်းကျင်မှ ဇာတ်ဆောင်များဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ညောင်ရမ်းခေတ်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော နန်းတွင်းဇာတ်တော်ကြီးများနှင့် ကုန်းဘောင် ခေတ်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ပြဇာတ်များသည် အများအားဖြင့် ထီးနန်းဝန်းကျင်ရှိ မင်းဧကရာဇ်တို့၏အကြောင်းကိုသာ ရေးဖွဲ့လေ့ရှိပြီး ပါဝင်သော ဇာတ်ဆောင်များ သည်လည်း ထီးနန်းလောကမှ ဇာတ်ဆောင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဤပြဇာတ်သည် ရှေးပြဇာတ်တို့၏ သြဇာသက်ရောက်မှုကြောင့် ဇာတ်ဆောင်များကို ဖန်တီးရာတွင် ထီးနန်းဝန်းကျင်မှ ဇာတ်ဆောင်များကိုသာ ဖန်တီးတင်ပြထားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ်တွင် သဘာဝလွန် တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင် များကို ဖန်တီးတင်ပြ၍လည်း ဇာတ်လမ်းကို ချိတ်ဆက်ပေးထားသည်။

တောမြိုင်အတွင်း ပဉ္စကလျာမင်းသမီး ခင်ပွန်းပျောက်ရှာဖွေရင်း အခက်ကြုံ နေစဉ် ရှုချင်ဖွယ်နတ်ကို ဇာတ်ဆောင်အဖြစ် ဖန်တီးကာ ကယ်တင်စေသည်။ ထိုအကြောင်းကို-

“ခင်မေန္တု့နှောင်း၊ လင်ရောင်စောင်းနှင့်။ ပေါင်းမိအောင်သာ၊
နောင်သေ့ခါမှ၊ သေချာမချွတ်၊ ငါနတ်မောင်က၊ ကြံဆောင်လို့
လွတ်လိုက်မည်၊ တမ္ပတ်ကဲ့ကသိုဏ်း၊ အတုမရ၊ နုအလှမှာ၊
ခုတလဆိုင်းပြီးလျှင်၊ နတ်ဖော့ဝိုင်းမောင်တော်စံတဲ့၊ ဘုံဗိမာန်
စံကားဝါနန်းကိုသာ လှမ်း၍ လိုက်ခဲ့ပေတော့ နှမငယ်”^၂

ဟု တင်ပြထားသည်။

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၉၄။
^၂ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၆၆။

တစ်ဖန် စိတ်ဝေဒနာခံစားနေရသော သော်ကကုမ္မာမင်းသားကို ကယ်တင်ရန် ဝေယန္တနတ်နန်းက စေတမန်နတ်ကို ဇာတ်ဆောင်အဖြစ်ဖန်တီးကာ ကယ်တင်စေသည်။ ထိုအကြောင်းကို-

“စိတ္တဇဝေဒနာက၊ သွေမက္ခာခသည်ကို၊ ဩသနေတ်ဆေးနှင့် တိုက်ကျွေးကုမရမည်ဟု၊ မိုးမာဃရှင်သိကြားက၊ ကျုပ်အားကို စေသောကြောင့်၊ လူတို့ပြေဘုန်းနဂရတွင်၊ ဆွေးဒုက္ခဗျာပါကြွယ်တဲ့၊ သာကီနွယ်အမောင့်ထံကို၊ ဆေးသကာနံ့မယ်လို့၊ စေတမန်ရောက်ရ တာကလား”^၁

ဟု တင်ပြထားသည်။

ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်များတွင် လူသားဇာတ်ဆောင်များအပြင် သဘာဝလွန် တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင်များ ထည့်သွင်းခြင်းသည် ဇာတ်လမ်းပါ အဓိကဇာတ်ဆောင် တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပြဿနာအရပ်ရပ်ကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန် ထည့်သွင်းခြင်း ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ ပဉ္စကလျာမင်းသမီးကို တောမြိုင်တွင်းမှ ရှုချင်ဘွယ်နတ် ကယ်တင် သွားပုံကိုလည်းကောင်း၊ ရူးသွပ်နေသော သော်ကကုမ္မာမင်းသားကို စေတမန်နတ်ဆေး ကုသကယ်တင်ပုံကိုလည်းကောင်း လေ့လာကြည့်လျှင် သဘာဝလွန် တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင်များ ထည့်သွင်းရသော အကြောင်းကို သိရှိနိုင်သည်။ ရှေးကပေါ်ပေါက်ခဲ့သော နန်းတွင်း ဇာတ်တော်ကြီးများ၊ ဦးကြင်ဥ၊ ဦးပုညတို့၏ ပြဇာတ်များတွင်လည်း တန်ခိုးရှင် ဇာတ်ဆောင်များ ဖန်တီး၍ ပြဿနာဖြေရှင်းသည့်နည်းကို သုံးလေ့ရှိသည်။ ဆရာ မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)က ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင်-

“အချို့ပြဇာတ်များတွင် လူသားဇာတ်ဆောင်များအပြင် နတ်၊ သိကြား၊ ဘီလူး၊ ဇော်ဂျီ စသော တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင်များ ပါဝင်ပြီး ဇာတ်လမ်းတွင် ထိုတန်ခိုးရှင်များ၏ တန်ခိုးကြောင့် ဖြစ်ရပ်များ ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲသွားပုံမျိုးကို အားပြုရေးဖွဲ့လေ့ ရှိသည်။”^၂

ဟု တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင်များ ဖန်တီးခြင်းအပေါ် သုံးသပ်ထားသည်။ ဤပြဇာတ်တွင် သဘာဝလွန် တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင်များ ထည့်သွင်းခြင်းသည် ရှေးပြဇာတ်ဆရာတို့၏ အစဉ်အလာကိုလိုက်သော ကိုလိုနီခေတ်ဦး ပြဇာတ်ဆရာတို့ ကျင့်သုံးလေ့ရှိသည့် ဖန်တီးမှုပင် ဖြစ်ပါသည်။

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၇၉။
^၂ ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ)၊ ၂၀၁၀၊ ၁၀၅။

သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ် ဇာတ်ဆောင်အတင်အပြကို လေ့လာကြည့်လျှင် ထီးနန်းဝန်းကျင်လောကကို ဇာတ်အိမ်တည်ထားသော ပြဇာတ်ဖြစ်၍ ဇာတ်လမ်းနှင့်ကိုက်ညီမည့် ထီးနန်းဝန်းကျင်လောကမှ ဇာတ်ဆောင်များကို ရွေးချယ်တင်ပြနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင်များ ဖန်တီးကာ အဓိကဇာတ်ဆောင်တို့၏ အခက်အခဲကို ဖြေရှင်းရင်း ဇာတ်လမ်းအချိုးအကွေ့တို့ကို ပြေလျော့စေပါသည်။ ထီးနန်းဝန်းကျင်မှ ဇာတ်ဆောင်များ၊ အသင့်ယုတ္တိမရှိသော တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင်များကို ဖန်တီးထားသောကြောင့် ဇာတ်ဆောင်တင်ပြပုံ အားနည်းသည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးအခါက ပရိသတ်အကြိုက် ဖန်တီးထားသော ဇာတ်ဆောင်အတင်အပြပင်ဖြစ်ပါသည်။

၃၊ ၃။ နောက်ခံဝန်းကျင်အတင်အပြ

ဝတ္ထုစာပေတွင်ဖြစ်စေ၊ ပြဇာတ်စာပေတွင်ဖြစ်စေ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်တို့နှင့် ကိုက်ညီသော နောက်ခံဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးပေးရသည်။ သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ်တွင် မင်းသားနှင့်မင်းသမီးတို့သည် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိပြည်နှင့် ဗာရာဏသီပြည်ကြားရှိ တောမြိုင်တွင်းသို့ ရောက်ရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် တောမြိုင်နှင့်ကိုက်ညီမည့် ဒေသနောက်ခံဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးတင်ပြထားသည်။

သော်ကကုမ္မာမင်းသားနှင့် ပဉ္စကလျာမင်းသမီးတို့ ရောက်ရှိနေသော တောမြိုင်၏ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းပုံကို-

“ဂန္ဓာမြိုင်ထူး၊ ပန်းပေါင်းစုံတဲ့၊ ရဂုံဦးမှာ၊ ရန်စူးရန်မြင်၊
ပြောင်မာတင်နှင့် ကျားဆင်သစ်ကျုတ်၊ အတော်ကလေးရှုပ်ထာမို့။”

ဟု မင်းသား၏အဆို၊ အပြောတို့ဖြင့် ဖန်တီးတင်ပြထားသည်။ မင်းသား၊ မင်းသမီးတို့ ဖြတ်သန်းရသော တောမြိုင်ခရီးသည် ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော သားရဲတိရစ္ဆာန်တို့နှင့် ပြည့်နှက်နေသည့် တောဖြစ်ကြောင်းကို ဒေသနောက်ခံဝန်းကျင်ဖန်တီးမှုမှတစ်ဆင့် သိရှိရသည်။ တောမြိုင်နှင့်ကိုက်ညီသည့် နောက်ခံဝန်းကျင် အတင်အပြပင်ဖြစ်သည်။

ထိုတောမြိုင်ထဲတွင် ဇွန်၊ သော်က၊ ဒေါန၊ သရဖီ စသည့် ပန်းပေါင်းစုံတို့ ကလည်း ပွင့်တစ်ချို့၊ ငုံတစ်ချို့၊ တောမြိုင်ကို အလှဆင်နေကြသည်။ နှင်းဆီ၊ မြတ်လေး၊ စပယ်၊ နံ့သာဖြူပန်းလေးတို့ကလည်း လေအဝှေ့တွင် သင်းပျံ့သော

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၃၅။

ရနံ့လေးများဖြင့် တောအလှကို ပံ့ပိုးနေကြသည်။ မဇ္ဈသက၊ ကြက်မောက်၊ ပိတောက်၊ ဇီဝေါ စသည့် ပန်းမျိုးစုံတို့ကလည်း တစ်ပင်နှင့်တစ်ပင် ကိုင်းချင်းယှက်မျှ ပွင့်ဖူးနေကြသည်။ ပန်းပေါင်းစုံတို့ဖြင့် လှပနေသော တော၏အလှကို-

“ဇွန်သော်က၊ ဒေါနနှင့်သရဖီ၊ မငုံတချို့၊ ငုံတချို့နှင့်၊ ထုံလို့ရယ်ကြည်၊ နှင်းဆီ မြတ်လေး၊ တကယ်နံ့သာဖြူ၊ စပယ်ဖြူတို့ကလဲ လေယူတိုင်းအေးတဲ့ပြင်၊ မွှေးပါပေတကြူကြူ၊ မဇ္ဈနှင့် ကြက်မောက်၊ ပိတောက်နှင့်ဇီဝေါ ငွေအာသာရောင်ရှက်၍၊ ဟိုဘက်က တဝ၊ ယုဇန မှိုင်းထားဝယ်တို့ကလဲ၊ ကိုင်းသွယ်လို့ခကြသည်”

ဟု တောလားကဗျာဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ တူမောင်နံ့လှမ်းလာခဲ့သော တောမြိုင်သည် ပန်းပေါင်းစုံတို့ဖြင့်လည်း သာယာလှပသော တောမြိုင်ဖြစ်ကြောင်း ပြလိုသည့်အတွက် ပန်းပေါင်းစုံတို့ ပေါက်ရောက်နေပုံ၊ ပန်းရနံ့တို့ လေယူတိုင်းသင်းကြူနေပုံကို ဒေသနောက်ခံအဖြစ် ဖန်းတီးထားပါသည်။

ဇာတ်လမ်းအလှည့်အပြောင်း ဖြစ်ပေါ်စေမည့် ရေကန်တည်ရှိရာ နောက်ခံဝန်းကျင်ကို-

“နတ်များစီမံ၊ သူတို့ပင်ဖန်လေသလား၊ ရေကန်နှင့်၊ အသင့်ပါ တကား”^၂

ဟု မင်းသား၏ပြောစကားဖြင့် ဖန်တီးတင်ပြထားသည်။ မင်းသားရူးစေမည့် ရေကန်ကို တောမြိုင်တွင်း၌ ဒေသနောက်ခံအဖြစ် ထည့်သွင်းဖန်တီးခြင်းသည် ဇာတ်လမ်းကို အသင့်ယူတ္တိ ရှိစေသည်။ ဇာတ်လမ်းနှင့်လိုက်ဖက်သည့် နောက်ခံဝန်းကျင်တင်ပြမှုပင် ဖြစ်ပါသည်။

သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ်တွင် နောက်ခံဝန်းကျင်အတင်အပြကို ခြုံ၍ လေ့လာကြည့်လျှင် ပြင်ပလောကရှိ တောမြိုင်တို့၏ နောက်ခံဝန်းကျင်နှင့်မတူဘဲ ဇာတ်ဝတ္ထုတို့တွင် ပါဝင်သော တောမြိုင်နောက်ခံဝန်းကျင်နှင့် ပို၍တူနေသည်။ ပြဇာတ်သည် ဇာတ်သဘင်ကို အခြေခံသောကြောင့် နောက်ခံဝန်းကျင်သည် ဇာတ်သဘင်တို့တွင် ပါဝင်လေ့ရှိသော နောက်ခံဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးတင်ပြထားသည်ဟု ယူဆရပါသည်။

^၁ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၄၅။

^၂ သောင်း၊ ဦး(ကြေးမုံ)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၄၆။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းသည် ကိုလိုနီခေတ်ဦးတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ဆရာခင်၏ သော်က ကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ် အတင်အပြကို လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဇာတ်လမ်းအတင်အပြကို လေ့လာရာတွင် ဇာတ်လမ်းအချိတ်အဆက်၊ အတတ် ပညာထက် ခေတ်ကာလအကြိုက် တေးသီချင်းသံဆန်းများ၊ မင်းသားမင်းသမီးတို့၏ အဆို၊ အပြော၊ ငိုချင်းများ၊ ဇာတ်လမ်းနှင့် ဆီလျော်သည့် အရွန်းအသောများကိုသာ အသားပေးထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ပျိုး၊ နှိုး၊ တက်၊ ထွတ်၊ ဆင်း ဟူသော ဇာတ်လမ်းအင်္ဂါရပ်တို့ ပေါ်လွင်အောင် မဖော်ပြနိုင်သဖြင့် ဇာတ်လမ်းတင်ပြပုံ အားနည်း သည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ပြဇာတ်အများစုမှာ အပြော၊ အဆို၊ အငို၊ အလွမ်းတို့ကိုသာ ဦးစားပေးရေးဖွဲ့ကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ ပြဇာတ်၏ဇာတ်သိမ်းပိုင်းသည် ကိုလိုနီခေတ်ဦးအခါက စာရွက်စက္ကူ ရှားပါးသော ခေတ်ပုံရိပ်ကို မှန်းဆသိစေနိုင်သည့် အတင်အပြဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

ဇာတ်ဆောင်အတင်အပြကို လေ့လာရာတွင် ထီးနန်းဝန်းကျင် ဇာတ်ဆောင်များ အပြင် သဘာဝလွန် တန်ခိုးရှင်ဇာတ်ဆောင်များကိုပါ ဖန်တီး၍ အခက်အခဲ ပြဿနာများ ဖြေရှင်းနည်းကို သုံးထားသည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ပြဇာတ် အများစုတွင် ဤသဘောကို တွေ့ရပါသည်။

နောက်ခံဝန်းကျင်အတင်အပြကို လေ့လာရာတွင် ပြဇာတ်၌ ဖန်တီးတင်ပြထားသော ဒေသနောက်ခံဝန်းကျင်သည် ပြင်ပလောကရှိ နောက်ခံဝန်းကျင်နှင့်မတူဘဲ ဇာတ်ဝတ္ထု များတွင် ပါဝင်သော နောက်ခံဝန်းကျင်အဖွဲ့တို့နှင့်သာ တူနေသဖြင့် ဇာတ်သဘင် ဆန်သော နောက်ခံဝန်းကျင်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ရလျှင် သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ်သည် ဇာတ်သဘင် လောကမှ စာပေလောကသို့ ကူးပြောင်းစေချိန်ဖြစ်သဖြင့် စာပေအရေးအဖွဲ့ဘက်မှ ကြည့်လျှင် အဆင့်အတန်းမြင့်သော ပြဇာတ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အနုပညာဘက်မှကြည့်လျှင် ဇာတ်သဘင်ဆန်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဇာတ်လမ်းအတင်အပြ၊ ဇာတ်ဆောင် အတင်အပြ၊ နောက်ခံဝန်းကျင် အတင်အပြတို့မှတစ်ဆင့် ကိုလိုနီခေတ်ဦး မြန်မာပြဇာတ် တို့၏ ဇာတ်လမ်းဆင်ပုံ၊ ဇာတ်ဆောင်ဖန်တီးပုံ၊ နောက်ခံဝန်းကျင်ဖန်တီးပုံတို့ကို မှန်းဆ လေ့လာနိုင်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် ဆရာခင်၏ သော်ကကုမ္မာနှင့် ပဉ္စကလျာပြဇာတ် အတင် အပြကို လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးက မြန်မာပြဇာတ်တို့၏ ဇာတ်လမ်းတင်ပြပုံ၊ ဇာတ်ဆောင်တင်ပြပုံ၊ နောက်ခံဝန်းကျင်တင်ပြပုံတို့ကို ဤပြဇာတ်နှင့် မှန်းဆ၍ တင်ပြသွားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တိမ်မြုပ်နေပြီဖြစ်သော မြန်မာ့ပြဇာတ် စာပေကို ဆက်လက်ဖော်ထုတ် သုတေသနပြုရန် များစွာကျန်ရှိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ)။ (၂၀၁၀)။ *ကိုလိုနီခေတ်မြန်မာစာပေသမိုင်း*။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်။

ညွန့်ဟံ(ကြူတော)။ (၁၉၉၆)။ *လွတ်လပ်ရေးအကြံ့ခရီးနှင့် ဇာတိမာန်ပြဇာတ်များ*။ ရန်ကုန်၊ စာပေလုပ်သားပုံနှိပ်တိုက်။

ဘရင်၊ ဦး၊ ဟံသာဝတီ။ (ခုနှစ်မပါ)။ *ရှေ့ညပြဇာတ်နှင့်အဖြေစုံ*။ ရန်ကုန်၊ အောင်မိတ်ဆက်စာပုံနှိပ်တိုက်။

မလိခ။ (၂၀၀၈)။ *ပြဇာတ်အညွှန်း*။ ရန်ကုန်၊ ပုဂံစာအုပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၆၃)။ *မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ-၇*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၈)။ *မြန်မာအဘိဓာန်အကျဉ်းချုပ်*၊ ဒု-ကြိမ်။ ရန်ကုန်၊ နေလင်းပုံနှိပ်တိုက်။

သော်ဇင်၊ ဦး။ (၁၉၆၅)။ *ပြဇာတ်သမိုင်း*။ ရန်ကုန်၊ စာပေလောကပုံနှိပ်တိုက်။

သောင်း၊ ဦး၊ ကြေးမုံ။ (၁၉၆၈)။ *သမိုင်းဝင်မြန်မာပြဇာတ်များ*။ ရန်ကုန်၊ စည်ပင်သာယာပုံနှိပ်တိုက်။

ပတ်ဂ္ဂလေ့လာသော စာအုပ်စာရင်း

ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ)။ (၂၀၀၃)။ *စာဆိုဘဝ စာဆိုစေတနာ စာဆိုလက်ရာ*။ ရန်ကုန်၊ ဝင်းလိုက်မိတ်ပုံနှိပ်တိုက်။

မောင်မောင်တင်၊ ဦးနှင့် အများ။ (၁၉၇၁)။ *ပြဇာတ်နှင့်ပြဇာတ်စာပေသမိုင်း*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

ရွှေကိုင်းသားနှင့်အများ။ (၁၉၆၅)။ *မြန်မာစာပေစစ်တမ်း*။ ရန်ကုန်၊ ကမ္ဘာ့ခေတ်စာပေတိုက်။

သော်ဇင်၊ ဦး။ (၁၉၈၁)။ *ပြဇာတ်ကထာ*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

သိန်း၊ ဆရာ၊ မှော်ဘီ။ (၁၉၆၅)။ *မြန်မာ့ဇာတ်ပွဲသဘင်နှင့် မြန်မာ့ပြဇာတ်စာအုပ်များ*။ ရန်ကုန်၊ နှလုံးလှစာအုပ်တိုက်။